

Rian de Waal (1958 - 2011)

Leven in een carroussel

In het Drentse Valthermond staat de imposante concertboerderij Onder de Linden. De geest van de overleden meesterpianist Rian de Waal is hier nog in alles voelbaar. Met zijn levensgezellin Marion van den Akker halen we herinneringen op aan een bevlogen kunstenaar.

Het is gezellig in de oud-Hollandse keuken, bij de koffie met zelfgebakken appeltaart. Marion legt haar handen liefdevol op de portretbuste die ze ooit maakte van Rian. Beiden kijken met een tevreden glimlach uit over het stukje tuin waar ze in een hilarische bui een buxusdoolhof geschikt voor rollators wilden aanleggen, ooit voor later.

In zijn werkkamer aan de achterkant van het huis zou de pianist zomaar kunnen binnenstappen. Zijn tas en concertschopen staan nog naast het bureau. En de 'Mendelssohn', een van zijn geliefde Steinways, nodigt uit. In de kast liggen schriften waarin hij als in een dagboek nauwgezet noteerde hoeveel en met welk gevoel hij studeerde. Zijn partituren, met bijzondere aantekeningen van Marion die ze maakte terwijl ze naar hem luisterde, zijn in keurige stapeltjes opgeborgen in een geheime doos. Rian speelde niets op het podium voordat zij het had gehoord.

Eerst doen wat er staat

Op het conservatorium hadden hun beider leraressen, Erna Spoorenberg en Edith Lateiner-Grosz, de handen vol aan de twee eigenwijze leerlingen. Die zouden elkaar vast iets kunnen leren. Na een paar avonden doorzakken vonden ze elkaar en zo'n twintig jaar en veel omzwervingen later kochten ze in 2002 dit huis. In de afgeleefde boerenschuur zag Rian meteen zijn studio en nu is het een sfeervolle concertzaal met een voorbeeldige akoestiek. Marion: "Rian vond hier een plek om in alle rust opnamen te maken en te werken aan zijn boek met transcripties. Het is hier echt stil. Mensen uit het westen kunnen hier niet slapen door de stilte." Het grote raam in zijn werkkamer biedt langs de oneindige horizon een blik in de eeuwigheid.

Zijn grote bekendheid dankt Rian aan zijn finaleplaats bij het Elisabethconcours in 1983, iets dat in Nederland alleen Hannes Minnaar lukte. Marion: "Meedoen deed hij voor zijn vader. Hij hield niet van wedstrijden, hoewel hij met evenveel gemak profvoetballer was geworden. Maar geschiedenis- of wiskundeleraar (met een 10 op zijn eindexamen) had ook zomaar gekund."

Het schrijven ging hem makkelijk af, meteen in het Engels. Dat had hij opgepikt in Amerika, op zoek naar zeldzame partituren. Lessen bij Leon Fleisher, Charles Rosen, Rudolf Serkin en Earl Wild - bij laatstgenoemde vooral over transcripties - en eindeloze gesprekken met Jorge Bolet vormden hem als pianist.

Met zijn fenomenale pianospel, geïnformeerde pen, analytische gave om complexe partituren te doorzien én zijn eigenzinnig karakter was Rian de ideale pleitbezorger voor de transcriptie, zijn geliefde en zo lang verhuisde kunstvorm. Voor hem, gefascineerd door gedaanteverwisselingen, bestond er geen originele muziek. Marion: "Tegelijkertijd was hij met zijn grote persoonlijkheid uiterst dienstbaar aan de componist. Altijd eerst doen wat er staat en weten waarom je iets denkt." Ze gaven samen talloze concerten. "Ik genoot altijd van zijn boterzacht toucher en dat ongelooflijk zangerige legato."

Vingers als gekookte spaghetti

De liefde voor zeer complexe muziek, transcripties met genoeg noten voor zes handen, eiste haar tol: Rian kreeg focale dystonie. "Het begon in 1992, we woonden net in Hilversum. Op een dag kon hij met zijn rechterhand geen toonladder meer spelen. Hij wist niet van opgeven en speelde het

Tsjaikovski-concert met drie vingers. Zeven jaar lang werkte hij met vingerzetting A voor als het goed ging, B in geval van twijfel en C als zijn vingers voelden als gekookte spaghetti. Dan masseerde ik zijn handen. Er zat een constante erectie in zijn derde vinger.”

Toen hij ontdekte dat focale dystonie een haperend bestu-

Marion: “Ik genoot altijd van zijn boterzacht toucher”

ringssysteem vanuit de hersenen was, las hij een halve bibliotheek over het onderwerp. Sommige artsen adviseerden Rian om te stoppen met pianospelen, maar Philippe Chamagne, de bekende therapeut in Parijs hielp hem verder. “Hij was niet alleen. Daar kwam hij tot zijn grote verbazing meerdere en zelfs zeer beroemde virtuoze pianisten tegen. Uiteindelijk kon hij bijna alles weer met vingerzetting A spelen. Hij was volgens hemzelf voor 99% genezen.”

Comeback

Ondertussen begon hij vol overgave te doceren in Den Haag, waar hij 25 jaar verbonden was aan het Conservatorium, en later ook in Groningen. Samen begonnen Rian en Marion verschillende festivals: Rhijnauwen Kamermuziek Festival in Bunnik, Chopin in Den Haag, Peter de Grote in Groningen, waarmee ze met hart en ziel de passie voor het vak doorgaven aan jonge mensen. Marion: “Rian kon ongelooflijk organiseren. Zes jaar geleden één keer contact met iemand? Hij wist onmiddellijk het telefoonnummer.” Een vriendin zei: “Na moeilijke perioden waren Rian en Marion altijd weer in staat terug te keren tot de kern, het geluk, de liefde en de schoonheid van het bestaan.” Toen zijn vingers hem weer goedgezind waren, was het, na zeven jaar isolement, tijd voor een comeback. Hij wilde met zijn boek een dokterstitel halen en dan met lecture-recitals, die hij ‘recitalks’ noemde, de wereld over. Het mocht niet zo zijn. In 2008 werd hij ziek, nierkanker. “Ook dat overwin ik, ik ben onsterfelijk”, zei hij. Hij ging gezond eten, sporten, las weer een halve bibliotheek, wist alles over anti-oxidanten. Marion: “Samen lazen we het boek van Pim van

Lommel over mensen met een bijna-doodervaring. Dat was zijn nieuwsgierigheid. Hij was van huis uit zeer gelovig en kreeg interesse in het boeddhisme om het wat lichter te houden. We geloofden in een eeuwig kloppend hart, in de toekomst na de dood. Dat was ook een link naar zijn boek. Met een transcriptie krijgt muziek nieuw leven.”

Samenleven met Rian de Waal was voor Marion van den Akker een carrousel. In een vliegende vaart verwezenlijkte hij al zijn dromen en op 52-jarige leeftijd zei hij: “Ik ga dood, maar ik heb eigenlijk alles gehad wat het leven te bieden heeft.” Daar was hij dankbaar voor.

ERIC SCHOONES

METAMORPHOSES

Metamorphoses is de titel van het boek van Rian de Waal. Het is een standaardwerk met zes cd's, waarop hij de in het boek besproken werken zelf speelt. Het zijn sublieme opnamen. Ik hoorde zelden een versie van Liszts *Tannhäuser Ouverture* die naast de legendarische opname van Jorge Bolet kan bestaan. Bij Rian de Waal heerst dezelfde grenzeloze virtuositeit en dezelfde euforie. Zijn opname is een openbaring.

Rian de Waal - *Metamorphoses, The Art of the Virtuoso Piano Transcription*, 289 p. incl. 6 CD's, Eburon Academic Publishers, ISBN 978-90-5972-755-7, www.eburon.nl

Alle info over de concerten in Valthermond op: www.klassiekintveen.nl

